ΟΙ ΜΕΓΑΛΟΙ ΠΟΙΗΤΑΙ

ΤΟΥ ΛΕ ΠΕΛΕΤΙΕ

Η ΠΡΑΓΜΑΤΙΚΗ ΖΩΗ ΤΟΥ ΒΕΡΛΑΙΝ

(Συνέχεια ἐκ τοῦ προηγουμένου)

ΩΡΑ ἄς ἔρθουμε σ' ἕνα ἄλλο θέμα, πιὸ θλιβερό : στὸ γιιὸ τοῦ ποιητοῦ, τὸν μικρὸ Ζώζ. Μέσα στὴν πικρὴ μοναξιά, στὴν ὁποία τὸν ἄγγιξε ὁ θάνατος τῆς μητέρας του, ὁ Βερλαὶν ἔνοιωθε στιγμὲς στοργῆς γιὰ τὸ γιιό του, ποὺ εἶχε νὰ τὸν δῆ ἀπὸ τὸ 1879. Στὶς 30 Ὀκτωβρίου 1886 ἡ Ματθίλδη ξαναπαντρεύτηκε μ' ἕναν ἐργολάβο οἰκοδομῶν κι' ἔγινε κ. Ντελπόρτ. Ὁ Ζώζ, ὁ ὁποῖος σπούδαζε τότε στὸ λύκειο Κοντορσέ, εἶχε ἐκεῖ καθηγητὴ τῆς Ἀγγλικῆς τὸν Στέφανο Μαλλαρμέ. Ὁ Μαλλαρμὲ λοιπὸν μίλησε στὸ νεαρὸ μαθητή του γιιὰ τὸν πατέρα του καὶ προσπάθησε μὰ λιστα νὰ τοὺς προετοιμάση μιὰ συνάντησι στὴν εἴσοδο τοῦ λυκείου. Μὰ ὁ μικρὸς Ζώζ, ὅταν σχολοῦσε, συνοδευόταν πάντοτε ἀπὸ κάποιο συγγενῆ τῆς μητέρας του, κι' ἔτσι ἡ συνάντησις αὐτὴ δὲν πραγματοποιήθηκε.

Ἀπὸ τὸ 1887, ὁ Βερλαίν, στὶς ἐπιστολές του, ἐκφράζει τὴν ἐπιθυμία του νὰ ξανοῖδῆ τὸ γιιό του. Συμβουλεύτηκε μάλιστα σχετικῶς διαφόρους δικηγόρους, μὰ στὴν πραγματικότητα δὲν ἔδειξε ποτὲ μιὰ σοβαρὴ πρόθεσι νὰ φέρη τὴν ὑπόθεσι μπροστὰ στὰ δικαστήρια. Ὡστόσο θὰ μποροῦσε νὰ τὸ κάνη αὐτὸ καὶ ἀσφαλῶς οἱ δικασταὶ θὰ ἐκανοποιοῦσαν ἕναν πατέρα, ποὺ ἤθελε νὰ δῆ τὸ παιδί του.

Ὅσο γιὰ τὴ Ματθίλδη, αὐτὴ ἔμεινε ἀλύγιστη στὴν ἀπόφασί της νὰ μὴν ἀφήση τὸν Βερλαὶν νὰ πλησιάση τὸν μικρὸ Ζώζ. Θεωροῦσε πιὰ τὸν Πῶλ ὡς ἄνθρωπο ξεπεσμένο ἀνεπανόρθωτα. Τῆς φαινόταν τώρα φριχτὸς κι' ἀπαίσιος. Δὲν μποροῦσε, βλέπετε, νὰ δῆ τὸν μεγαλοφυῆ ποιητὴ σ' αὐτὸν τὸν ξεπεσμένο ἄνθρωπο, γιατὶ ἦταν ἀπλούστατα μιὰ γυναικοΰλα.

Ὅλ' αὐτὰ ἔκαναν ἔξω φρενῶν τὸν Βερλαίν, ὁ ὁποῖος δὲν ἔπαυε νὰ ἐκφράζεται μὲ τὰ χειρότερα ἐπίθετα ἐναντίον τῆς πρώην σιζύγου του, τῆς «ἀδιάντροπης γυναίκας», τῆς «σιχαμένης» καὶ «παμπόνηρης».

Τὴν κατηγοροῦσε πὼς ἦταν μιὰ κλέφτρα. «Παραχώρησα — ἔγραφε — τὶς μετοχές μου στὴ γυναῖκα μου, ὅταν δὲν εἶχε ξαναπαντρευτῆ ἀκόμα, γιὰ τὸ παιδί μου. Ἐκείνη ὅμως ὄχι μόνο μοῦ ἀρνιέται νὰ σπουδάση τὸ παιδί μου, ἀλλ' οὔτε καὶ μ' ἀφήνει νὰ τὸ δῶ καὶ νὰ μάθω νέα του».

Ὅταν ὁ Βερλαὶν μπόρεσε νὰ περπατήση πάλι, ἕνα βράδυ, ποὺ ἦταν μεθυσμένος, φώναξε ἔξαφνα :

—Πάω νὰ σκοτώσω τὴ γυναῖκα μου !...

Ἡ σκηνὴ αὐτὴ θιαδραματίστηκε στὸ ξενοδοχεῖο ὅπου ἔμενε ὁ ποιητής, μπροσιὰ στὸ φίλο του ἀστυνόμο καὶ ποιητὴ Ἐρνέστο Ραῦνὼ καὶ σὲ μιὰ γυναῖκα τοῦ δρόμου, Μαρία Γκαμπιὲ ὀνομαζομένη, μὲ τὴν ὁποία εἶχε συνδεθῆ μετὰ τὸ θάνατο τῆς μητέρας του.

Μόλις εἶπε τὰ λόγια αὐτά, ὁ Βερλαὶν ὥρμησε ἔξω, σέρνοντας τὸ ἀριστερό του πόδι καὶ σφίγγοντας στὴ γροθιά του ἕνα περίστροφο. Ἕνα γκαρσόνι καφενείου, ὀνομαζόμενο Αὔγουστος, τὸν ἔπιασε στὸ δρόμο, τὸν συγκράτησε καὶ κατώρθωσε νὰ τὸν ξαναφέρη στὸ ξενοδοχεῖο. Ἐκεῖ, μὲ τὴ βοήθεια τῆς Μαρίας, ὁ καλὸς Ραῦνὼ ἔγδυσε τὸ μεθυσμένο καὶ τὸν πλάγιασε στὸ κρεββάτι του. Γιὰ νὰ τὸν καθησυχάση δὲ τοῦ ἀπήγγελε στίχους τῆς «Σοφίας» :

Εὐλογημένος νᾶσαι, κύριε, ποὺ μ' ἔκανες χριστιανό !...

Τότε ὁ Βερλαὶν τοῦ φιλοῦσε τὰ χέρια, φιλοῦσε τὰ χέρια τῆς Μαρίας κι' ἐπαναλάμβανε ὁλολύζοντας :

—Συγγνώμην !... Συγγνώμην !...

* * *

Ἡ Μαρία Γκαμπιὲ εἶχε μία μύτη ἀνασηκωμένη, βλέφαρα ἀχρωμάτιστα καὶ μαλλιὰ κόκκινα. Αὐτὴ εἶνε ἡ περιγραφὴ ποὺ τῆς κάνει ὁ Ἐρνέστος Ραῦνώ. Ὡστόσο, αὐτὴ τὴ γυναῖκα τοῦ δρόμου ὁ Βερλαὶν τὴν ἐδόξασε μὲ τ' ὄνομα «Πριγκήπισσα Ροῦσκιν». Νὰ τί γράφει γι' αὐτὴν :

«Καὶ ποιὸς θὰ μποροῦσε νὰ μιλήση γι' αὐτὸ τὸ κορμί,
ἐκτὸς ἀπὸ μένα, τὸν φάλτη του καὶ τὸν ἱερέα του ;»

Ἡ Μαρία εἶν' ἐπίσης ἡ ἡρωΐς τοῦ «Διὸ λόγια γιὰ μιὰ κοπέλλα», ἐνὸς ἀπὸ τὰ καλύτερα πεζὰ κομμάτια τοῦ Βερλαίν.

Ἐκτὸς ἀπὸ ἕνα χωρισμὸ μερικῶν μηνῶν, κατὰ τὸ 1885, ὁ Βερλαίν, πρὸ τριῶν ἐτῶν, ζοῦσε μαζὺ μὲ τὴ μητέρα του. Ἡ παρουσία τῆς γρηᾶς κυρίας, κι' ὅταν ἀκόμα ἄρχισε ἡ φτώχεια, ἐξασφάλιζε μιὰ ἀστικὴ ἀξιοπρέπεια στὴν κοινή τους κατοικία. Οἱ ἐκτραχηλισμοὶ τοῦ Βερλαὶν γινόντουσαν ἔξω. Ἔφερνε μόνο ἀπ' αὐτοὺς μέσα στὸ σπίτι του τὶς τελευταῖες τους ἀναλαμπές, μέσα σὲ μιὰ μυρωδιὰ ἀλκοόλ. Ὅταν ὅμως ἡ μητέρα πέθανε, κι' αὐτὸ τὸ τελευταῖο πρόσχημα ἐξαφανίστηκε. Κάθε δεσμὸς κόπηκε μεταξὺ τοῦ ἀνθρώπου καὶ τῆς κοινωνικῆς του καταγωγῆς. Καὶ τὸ γκρέμισμά του γίνηκε.

Σ' αὐτὸ τὸ γκρέμισμα πρωταγωνίστησε ἡ Μαρία Γκαμπιέ, ἡ ὁποία εἶχε ἐγκατασταθῆ τώρα σὰν νοικοκυρὰ στὸ δωμάτιό του καὶ τὸ μετέβαλε σὲ κέντρο ἀσωτείας.

Μὰ ὁ ρόλος τῆς Μαρίας δὲν περιωρίστηκε ὡς ἐδῶ. Ἡ γυναῖκα αὐτὴ ἐκπροσωποῦσε τὸ γυναικεῖο φύλο, ποὺ ξανάπαιρνε κάπως ἀργὰ τὴν ρεβάνς του στὸν ποιητή. Ἡ Μαρία Γκαμπιὲ ἦταν ἡ πρώτη γυναῖκα, μὲ τὴν ὁποία συνεδέθη ὁ Βερλαὶν μετὰ τὴ Ματθίλδη.

Ὁ δεσμός της ὡστόσο μὲ τὸν ποιητὴ δὲν ἐμπόδιζε τὴ γυναῖκα αὐτὴ τοῦ δρόμου νὰ ἐξασκῆ τὸ ἐπάγγελμά της. Κάθε βράδυ, στὶς ἑφτὰ ἀκριβῶς, ἔφευγε ἀπὸ τὸ δωμάτιο τοῦ ποιητοῦ καὶ ξαναγύριζε στὶς ἕντεκα, τὶς περισσότερες φορὲς φριχτὰ μεθυσμένη. Ὁ Βερλαίν, ἐπιλωμένος, τὴν ὑποδεχόταν χωρὶς ν' ἀγανακτῆ, ὡς ὅτου τὸν ἐγκατέλειψε, γιὰ νὰ προσκολληθῆ σὲ κάποιον ἄεργο βαρελοποιό, ὀνομαζόμενο Σελεστέν.

* * *

Τὰ τελευταῖα δέκα χρόνια τῆς ζωῆς του ὁ Βερλαὶν τὰ πέρασε στὸ Παρίσι. Δέκα χρόνια χωρὶς κομμιὰ φυγή, πῶς εἶνε δυνατόν ;... Πῶς ἔμεινε ὅλον αὐτὸ τὸν καιρὸ ὁ Βερλαὶν καθηλωμένος στὸ ἴδιο μέρος, αὐτός, ποὺ κάθε δυὸ χρόνια ἔνοιωθε τὴν ἀνάγκη νὰ ξεφύγη ἀπὸ τὸν ἑαυτό του κι' ἀπὸ τὴν τύχη του ; Πρέπει λοιπὸν νὰ πιστέψη κανεὶς ὅτι ἡ μανία του γαλήνεψε μὲ τὰ χρόνια... Ὄχι ! Ἀπλούστατα, ἡ ἀρρώστεια του μὲ τὴ φτώχεια του, τὸν ἐμπόδιζαν νὰ κάνη τὶς τρέλλες του.

Καὶ πραγματικά, ἡ ἀρρῶστιες του εἶχε γίνει πειὰ χρονία κι' εἶχε ἁπλωθῆ σ' ὅλο τὸ δεξιὸ του πλευρό. Τὸ γόνατό του ἔπαυσε σὲ λίγο ἀγκύλωσι. Ἐκτὸς δὲ ἀπὸ αὐτά, ὁ ποιητὴς ἦταν προσβεβλημένος ἀπὸ ἕνα τρομερὸ ἀφροδίσιο νόσημα, ἀπὸ κίρρωσι τοῦ ἥπατος, ἀπὸ καρδιακὴ ὑπερτροφία, κι' ἦταν διαβητικὸς καὶ ἀλκοολικός.

Στὶς ἀρχὲς τοῦ Ἰουλίου 1886, ὁ Βερλαὶν μπῆκε γιὰ πρώτη φορὰ στὸ νοσοκομεῖο. Τοῦ εἶχαν παρουσιασθῆ ἕλκη στὰ πόδια. Ὡστόσο δίστασε πολὺ πρὶν τὸ ἀποφασίσει αὐτό. Μὰ ἀφοῦ πέρασε ἑνὸ μῆνες σ' ἕνα νοσοκομεῖο κι' ἄλλους τέσσερες σ' ἕνα ἄλλο, τοὺς ὁποίους ἐπακολούθησε σχεδὸν ἀμέσως ἕνας ὁλόκληρος χρόνος, μοιρασμένος σὲ διάφορα νοσοκομεῖα καὶ ἀσυλα, ἄρχισε πειὰ νὰ συνηθίζη, στὴν ἀρχὴ μὲ γκρίνια καὶ μουρμουρητὰ καὶ τέλος ἔβλεπε μὲ συμπάθεια αὐτὰ τὰ καταφύγια, στὰ ὁποῖα ἔπαιναν ἡ στενοχώριες τῆς φτώχειας, ἡ ἀπαιτήσεις τῶν σπιτονοικοκυρέων κι' ἡ κραυγὲς τῶν μεγαλῶν. Τοῦ φαινόντουσαν σὰν μιὰ γλυκειὰ φυλακή, μιὰ φυλακὴ «γιὰ καλὰ παιδιά».

«Ἔχω — γράφει — τὸ ψωμὶ ποὺ μοῦ χρειάζεται, ὄχι πολὺ κρασὶ καὶ κοιμᾶμαι καλά».

Ἀπὸ τὸν Ἰούνιο τοῦ 1886 ὡς τὸ θάνατό του, δηλαδὴ μέσα σὲ δέκα χρόνια περίπου ζωῆς, ὁ ποιητὴς πέρασε πέντε σχεδὸν χρόνια σὲ νοσοκομεῖα, δηλαδὴ τὸ μισὸ διάστημα. Συνήθισε τοσο σ' αὐτά, ὥστε νὰ μὴ παραπονιέται. Αὐτὸ ποὺ φοβόταν, μόλις γινόταν λίγο καλύτερα, ἦταν μήπως τοῦ δώσουν ἐξιτήριο.

«Δὲν ξέρω ποτὲ — γράφει — πότε θὰ μὲ πετάξουν ἔξω ἀπὸ τὴν πόρτα».

Μὰ ὁ Βερλαὶν ἦταν πάντοτε συστημένος κι' οἱ γιατροὶ ἐνδιαφερόντουσαν γι' αὐτόν.

Σιγὰ - σιγά, μάλιστα, οἱ διευθυνταὶ τῶν κλινικῶν καὶ τὸ προσωπικὸ συνήθισαν νὰ βλέπουν νὰ ξαναπαρουσιάζεται κάθε τόσο.

—Μπᾶ ! πάλι ἐσεῖς ; τοῦ ἔλεγαν.

Κι' αὐτὸς τοὺς ἀπαντοῦσε χαμογελῶντας μὲ καλωσύνη.

Στὰ νοσοκομεῖα τὸν συνώδευε τώρα καὶ ἡ φήμη τῆς δόξας του. Ἡ περιέργεια τὸν περιστοίχιζε. Τοῦ ἔδειχναν συμπάθεια καὶ σεβασμό.

Μονάχα κάποιος δόκτωρ Γκραγμαζὸν τοῦ φέρθηκε κάποτε ἀρκετὰ σκληρά, καὶ γι' αὐτὸ ὁ Βερλαὶν τὸν σατύρισε σὲ κάποιο ἔργο του.

Στὸ νοσοκομεῖο Μπρουσσὲ προπάντων, ἡ περιποιήσεις ποὺ τοῦ παρεῖχαν, ἦσαν ἐντελῶς ἐξαιρετικές.

«Εἶνε ὅλοι τόσο καλοί, τόσο χαριτωμένοι, ἐδῶ, τόσο ὁ διευθυντὴς δόκτωρ Σωφάρ, ὅσο καὶ τὸ προσωπικό του !», γράφει σχετικῶς ὁ ποιητής. «Εἶμαι τὸ χαϊδεμένο παιδὶ τοῦ νοσοκομείου».

Στὸ τέλος μάλιστα, ὅταν ἡ φήμη του ἁπλώθηκε περισσότερο καὶ γινόταν καθημερινῶς λόγος γι' αὐτὸν στὸν Τύπο, τὰ νοσοκομεῖα κι' ἡ κλινικὲς ἄρχισαν νὰ διαμφισβητοῦν τὴν τιμὴ ποιὸ νὰ τὸν πρωτοδεχθῆ. Καμμιὰ ἀπαγόρευσις δὲν ἴσχυε πειὰ γι' αὐτόν. Τοῦ ἐπέτρεπαν νὰ ἐργάζεται τὴ νύχτα καὶ μετὰ τὴν ὥρα τῆς κατακλίσεως καὶ νὰ ἔχη ἰδιαίτερο φῶς στὸ κρεββάτι του. Μποροῦσε νὰ δέχεται τοὺς φίλους του, ὄχι τὶς ὡρισμένες ἡμέρες, ἀλλὰ ὅποια μέρα κι' ὅποια ὥρα ἤθελε. Ὁ διάδρομος μπρὸς στὸ κρεββάτι του εἶχε γίνει τόπος συναντήσεως τῶν διαφόρων ποιητῶν τῆς ἐποχῆς, οἱ ὁποῖοι συνέχιζαν ἐκεῖ τὶς συζητήσεις των καὶ τὶς φιλονικεῖες τους, ποὺ τὶς εἶχαν ἀρχίσει στὰ φιλολογικὰ καφενεῖα. Ὁ ἕνας τοῦ πήγαινε καπνό, ὁ ἄλλος μολύβια καὶ βιβλία κι' ὁ τρίτος ἔχωνε κρυφὰ κάτω ἀπὸ τὸ μαξιλάρι του ἕνα μπουκαλάκι μὲ ἀψέντι.

(Ἀκολουθεῖ)